

Jornades d'Estudi del Moble

Aquesta és una de les fitxes de catalogació que es treballen a les Jornades d'Estudi del Moble que es celebren cada mes a l'Associació.

Associació
per a l'estudi
del moble

Data: 10 d'octubre de 2007.

Autora de la fitxa: Àngels Creus Tuèbols.

Nom genèric: Civil. Domèstic.

Nom de l'objecte: Trèmol.

Estil: Isabelí.

Datació: Segle XIX, segon quart.

Lloc de construcció: Catalunya.

Autor/s - signat: No.

Qualitat: Molt bona.

Mides totals: 244 x 167 x 62 cm.

Altres mides: Marc mirall 176 x 114 x 82 cm.

Materials: Xicranda (*Dalbergia spp.*), caoba (*Swietenia mahagoni*) massissa i xapa de palma de caoba com a fustes principals. Pi (*Pinus spp.*) com a fusta per als interiors. Llàutó, mareperla i nacre per a la marqueteria. Llàutó per als filets. Guix, bol, or fi i or fals per als daurats. Marbre per al sobre de la peanya.

Sistema de construcció: Marc format per quatre posts escairades i encaixat a la cornisa a trau i metxa. Cornisa i fris units amb posts emmetxades. Darrere construït per diverses posts horitzontals encolades a topar i clavades al marc. Rosetó frontal i peça calada d'ambdós costats, cadascun vogit en un sol tauló i tot encaixat a la base. Columnes fetes amb una metxa central que uneix capitell, fust i basament a la cornisa. Base formada per posts emmetxades amb cues d'oronella. Peanyes fetes amb cinc peces i unides per una metxa central. Potes davanteres i de darrere, columnes i peanyes cargolades a la base.

Tècniques decoratives: Vogit. Xapat. Talla en relleu. Talla calada. Marqueteria. Filetejat. Daurat. Tornejat. Motllura.

Elements representats: Fulles d'acant, ovaris, calat entrellaçat, perlejat, filet, doble filet, palmetes, flors, campanetes, elements vegetals, motiu estrellat, motllura plana i de cavet.

Inscripcions i marques: No.

Descripció: Mirall de grans dimensions de caràcter arquitectònic decorat amb marqueteria, filetejat, talla i daurats. El cimaci de la cornisa està xapat en palma de caoba i el dentell en xicranda. Uns filets verticals esbiaixats recorren les tres parts vistes. El fris està xapat de xicranda i el frontal decorat amb una composició de marqueteria de llautó, mareperla i nacre que dibuixa elements vegetals, palmetes i

flors. A sota, recorre un doble filet.

El marc del mirall, en forma de motllura de cavet, està xapat amb palma de caoba i el cantell exterior en xicranda i un doble filet. El fil interior del marc, amb doble motllura plana ennegrida. Fonadura de darrere clavada. A l'interior, el mirall.

Dues columnes flanquegen el mirall. Consten d'un capitell tallat i daurat, decorat amb ovaris, fulles d'acant, un entrellaçat calat i un perlejat de base. El fust el formen tires de xapa de xicranda amb filet de llautó intercalat amb una base d'anella de caoba i un pedestal o basament de planta octogonal que reposa sobre la base. Cada cara xapada, igualment en xicranda, va emmarcada per un doble filet.

Entre el marc del mirall i la base, presenta una peça rectangular horitzontal formada per un rosetó central xapat, decorat amb un motiu estrellat en marqueteria, i una peça de caoba calada a ambdós costats.

La base està xapada amb palma de caoba i avança en superfície cap a davant en silueta moguda, que s'accentua en forma arrodonida als cantells davanteres que suporten les dues peanyes. El cantell en moviment està xapat i el contorneja un doble filet. Descansa tot sobre unes potes de darrere de línies rectes i dues potes de ceba al davant que coincideixen a sota les peanyes.

Aquestes estan tallades i daurades i formen un balustre acabat amb tres peus de gara. Damunt, es rematen amb una superfície arrodonida xapada amb caoba i filet i un sobre de marbre.

Estat de conservació: Li falta el coronament, que segurament era de talla daurada.

Restauracions: Les potes de darrere, el llistó de damunt el motiu calat (a sota el mirall) i el daurat al mixtíó són posteriors.

Estudi: Ens presenta aquest trèmol el seu propietari, mestre ebenista jubilat barceloní, per verificar-ne l'estil i l'època en què es va construir. Ens explica que el va comprar, farà uns trenta-cinc anys, a una casa de compra-venda que hi havia on ara es troba la botiga El Tinell, al carrer de Pau Claris, cantonada amb Diagonal, de Barcelona. Un dia Josep Mainar, en veure'l exposat al seu taller, li va comentar que podria ser obra del prestigiós artesà Adrià Ferran.

Adrià Ferran Vallès, l'Adrià, neix a

Vilafranca del Penedès el 1774. Es forma al taller de l'escultor Josep Cabanyeres, que el 1795 el presenta al gremi de tallistes per obtenir-ne el permís per obrir botiga de tallista "y un quant sigui permès d'arquitecto y escultor". Treballa a Barcelona com a escultor i dissenyador de mobles fins al 1809, quan, a causa de la Guerra del Francès, s'exilia a Mallorca, on viu uns quinze anys plens de feines prolífiques. Exemples atribuïts a la seva mà són: el retaule de Sant Faust de Sant Cayetano, els canelobres i l'esplendorós llit de baldaquí de la Mare de Déu Morta de la parròquia de Sant Jaume, el retaule i les imatges que va fer el 1812-13 per a la cartoixa de Valldemosa, el magnífic llit de Can Morell exposat en una sala del Casal Solleric, centre cultural de l'Ajuntament de Palma, o el llit i bres Imperi de Can Pueyo publicats en el llibre de Feduchi *Historia del mueble*, pàg. 579-580. Va arribar a tenir una vintena d'ajudants, entre ells un fill i una filla. Al seu taller també es feien verges, crucifixos o betlems, de petit format, tallats en sèrie per al culte privat. Més tard, el 1821, torna arruïnat a Barcelona i es dedica a dissenyar per a diferents ebenistes locals. El 1822 fa les escultures de l'església de Sant Just i Pastor. Mor el 1842, però el seu taller del carrer del Carme romandrà obert encara uns anys.

Totes les peces esmentades són un clar exponent de la qualitat executora de l'ebenista i escultor. La fina neoclàssica impregna el pur estil imperi que regna en totes les seves obres i que, sobretot, realça en els mobles i en el caràcter arquitectònic dels retaules. Va ser el gran propulsor d'aquest estil a Mallorca. Segons ens indica Jaume Llabrés, investigador mallorquí, pel que se sap de l'Adrià i pels anys que va estar a Mallorca, sembla que la tendència vagi més per creure que va treballar molt com a escultor i fent retaules, però que a l'hora de fer mobles es va cenyir més a dissenyar grans obres concretes. Però aquí també caldria diferenciar les obres que va fer el mestre Adrià Ferran de les que sortien del taller de l'Adrià. A Mallorca, no es coneix cap trèmol atribuït a ell. De totes maneres, i com llàstimosament ens signifiquen els investigadors mallorquins, els seus mobles encara són uns grans desconeguts i resta

fer un estudi rigorós i aprofundit de la seva obra. Del que va fer quan va tornar a Barcelona, tampoc no hi ha res publicat.

La paraula *trèmol* pertany a la tipologia *psiqué* francesa de l'època imperi, que es tradueix al castellà com a *tremó*, i al francès com a *tremeau*. Paraules que fan referència a un mirall de cos sencer per vestir-se, compost per una lluna en bastidor que bascula entre dos muntants verticals per regular-ne la inclinació. S'introdueix a Espanya en el regnat de Ferran VII i obté una gran acollida a Catalunya, on es converteix en una peça més pomposa, de mides més grans, que adquireix importància com a símbol de llum.

A mitjans del segle XIX, a les cases isabelines, aquests miralls tenien una presència considerable entre l'alta burgesia. A Catalunya sovint s'exhibien a les sales o a les entrades de les cases, com a demostració de luxe i riquesa. Sobre les

peanyes s'hi col·locaven els llums, que amb el seu reflex incrementaven la il·luminació de les estances, cosa que creava un efecte realment impactant. Al llibre *El moble a Catalunya* es documenta un model de trèmol similar datat el 1860, amb una base de línies mogudes i amb peanyes molt semblants a les que estudiem, encara que aquest inclou talles vegetals, que permeten datar-lo a finals del període isabelí. La fotografia mostra els canelobres que intensificaven la llum.

Apunta un assistent que al castell de Vilaseca n'hi ha un altre semblant amb corns de l'abundància daurats, com a peanyes.

L'ornamentació del trèmol, que analitzem, juga amb uns elements escultòrics en talla daurada evidentment de factura molt delicada i acurada, però s'allunya de la temàtica d'estil imperi.

La marqueria, igualment, inclou el motiu clàssic de les palmetes, però tampoc no segueix la iconografia estricta del món clàssic. La resta d'elements decoratius descrits

en ella són més representatius del repertori dels estils M. Cristina (1833-1843) o Isabelí (1843-1868), una decoració floral amb més moviment naturalista que apunta a l'estètica romàntica. La combinació dels materials fets servir, com són el llautó, el nacre i la mareperla, també la situa més en aquests períodes.

La part de darrere del tauló en què estan construïdes les peces calades de sota el mirall presenten unes marques que identifiquem com les deixades per les dents del ribot que segurament van fer servir per polir-lo i acabar-lo d'aplanar. Observem que tot l'aspecte constructiu denota una bona tècnica aplicada a uns materials de molt bona qualitat. El joc de fusta de xicranda amb caoba i xapa de palma de caoba també és una pràctica habitual d'un segle XIX avançat.

La lluna del mirall és de gran format fet amb plata, i no amb mercuri, com anteriorment es feien. El 1822 Junigl patenta a Alemanya un sistema per fer miralls industrialitzats i on la plata substitueix el car i

[Fitxa 9]

perillós sistema al mercuri. És a partir de 1830 que aquest sistema es difon per Europa, la qual cosa abarateix considerablement la manufactura dels miralls i permet construir trèmols de mides grans, com el que aquí estudiem.

Les peanyes estan daurades al mixtió, és un daurat posterior, a sota s'observa la capa de bol i les fulles d'or fi brunyit que llueïen en el seu dia.

Si bé es tracta d'un trèmol de molt bona qualitat, considerem que per les formes mogudes adoptades, pel tipus d'elements decoratius aplicats, pels materials emprats i per les tècniques constructives treballades, s'allunya de l'època i de l'estil imperi. En aquest sentit, la seva factura no permet relacionar-lo directament amb l'obra d'Adrià Ferran. Diem, per tant, que pertany al segon quart del segle XIX i que segueix els canons establerts de l'estil isabelí fet a Catalunya.

Localitzacions anteriors: Barcelona. Mercat antiquari.

Localització actual: Tarragona. Mercat antiquari. ■

BIBLIOGRAFIA

- J. LLABRÉS, 2007. *Els llits de la Mare de Déu d'Agost a Mallorca, una expressió d'art i de devoció*. Revista *Estudi del Moble* núm. 6. Associació per a l'Estudi del Moble.
- J. LLABRÉS i A. PASCUAL, 2008. *L'Àlbum de la Dormició de Jeroni Juan Tous*, Consell de Mallorca, Departament d'Economia i Turisme.
- L. FEDUCHI, 1969. *El mueble español*, Ed. Poligrafea.
- L. FEDUCHI, 1983. *Historia del mueble*, Ed. Blume.
- M. PIERA, A. MESTRES, 1999. *El moble a Catalunya, l'espai domèstic del Gòtic al Modernisme*, Fundació Caixa Manresa.
- M. CARBONELL. *La Gran Enciclopèdia de la Pintura i de l'Escultura de les Balears*.
- V. FURIÓ, 1922. *Dels anys que visqué a Mallorca l'escultor Adrià Ferran*. *Butlletí de la Societat Arqueològica Luliana*, Palma.
- J MAINAR, 1987. *La vera i ignota llegenda d'un gran ebenista català del primer terç del segle dinovè*, Manuel Trallero. Barcelona.

PECES SIMILARS

A la casa Solà Morales d'Olot (Girona), a Can Mercader de Cornellà de Llobregat (Barcelona), al castell de Vila-seca (Tarragona) i al Museo Nacional de Artes Decorativas de Madrid.